

Boerema & Van den Brink B.V.

juridisch en ecologisch adviseurs Natuur en Leefomgeving

Lauwersoog Bestemmingsplan Werelderfgoedcentrum Waddenzee

Vervolgonderzoek Soorten Wet natuurbescherming

DEELRAPPORT 1

VAATPLANTEN, ZEEZOOGDIEREN, (BROED)VOGELS

Lauwersoog Bestemmingsplan Werelderfgoedcentrum Waddenzee

Vervolgonderzoek Soorten Wet natuurbescherming

DEELRAPPORT 1 VAATPLANTEN, ZEEZOOGDIEREN, (BROED)VOGELS

Opdrachtgever: Gemeente De Marne

Uitgevoerd door:
Boerema & van den Brink B.V.
Hoofdstraat 43, 9973 PE Houwerzijl

tel: 0651066348
e-mail: info@Boerema-vdbrink.nl

M.m.v.:
Ecosensys
Hoofdweg 46, 9966 VC Zuurdijk

Rapport: Wnb 2018WEC dl 1.D
Status: Definitief
Datum: 1 augustus 2018

D.B. van den Brink, M.Sc.

VERANTWOORDING

De opdracht aan Boerema & Van den Brink b.v. omvat het uitvoeren van een vervolgonderzoek naar een aantal soortgroepen ter plaatse van de beoogde locatie Werelderfgoedcentrum Waddenzee in Lauwersoog.

Voor deze vestiging is een wijziging van het bestemmingsplan nodig. Omdat het nieuwe bestemmingplan nieuwe ontwikkelingen toestaat moet tevens worden bepaald of deze ontwikkelingen effect kunnen hebben op beschermde gebieden en beschermde soorten. Hiervoor is reeds begin 2018 een quick scan ecologie uitgevoerd. De quick scan bevat een inventarisatie van de in een gebied aanwezige beschermde dieren en planten. Via bureauonderzoek en een veldbezoek ter plaatse is beoordeeld of in het plangebied mogelijk (beschermde) soorten voorkomen. Uit dit onderzoek volgt dat er inderdaad mogelijk beschermde soorten kunnen voorkomen en dat verder onderzoek nodig is.

De opdracht aan Boerema & van den Brink b.v. betreft het doen van een vervolgonderzoek naar de soorten of soortgroepen zeezoogdieren (zeehonden), broedvogels, vleermuizen en vaatplanten. De opdracht aan Boerema & van den Brink b.v. beperkt zich tot het onderdeel soortbescherming zoals is vastgelegd in hoofdstuk 3 van de Wet natuurbescherming en strekt zich niet uit tot het onderdeel gebiedsbescherming (Hoofdstuk 2 Wet natuurbescherming).

Dit rapport is opgesteld als onafhankelijke toets, met inachtneming van de informatie die is aangeleverd door de opdrachtgever en de informatie inzake het voorkomen van beschermde planten- en diersoorten in het plangebied, voor zover deze bekend zijn op het moment van onderzoek en rapportage. Het onderzoek is uitgevoerd met de grootste zorgvuldigheid. Het kan echter nooit worden uitgesloten dat op een ander tijdstip soorten zich op de locatie vestigen. Boerema & Van den Brink b.v. kan niet aansprakelijk worden gesteld voor eventuele (gevolg) schade als gevolg van later beschikbaar komende informatie of kennis.

Vermenigvuldiging van deze uitgave is toegestaan ten behoeve van het verkrijgen van toestemmingen of ter aanvraag van besluiten van de overheid. In andere gevallen is vermenigvuldiging en/of openbaar maken van deze uitgave, of delen daarvan, door middel van druk, fotokopie, gedigitaliseerd of op welke ander wijze ook, niet toegestaan zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever en auteur. Boerema & Van den Brink b.v. is niet aansprakelijk voor directe of gevolgschade die voortvloeit uit toepassing van de conclusies, aanbevelingen en resultaten uit dit rapport en overige werkzaamheden. Opdrachtgever vrijwaart Boerema & Van den Brink b.v. in deze tevens voor aanspraken van derden. Aan de in het rapport opgenomen conclusies kunnen geen rechten worden ontleend.

Inhoudsopgave

VERANTWOORDING	2
HOOFDSTUK 1. AANLEIDING.....	4
HOOFDSTUK 2. RAPPORTAGE (SOORTBESCHERMING)	8
2.1 BEZOEKMOMENTEN	8
2.2 RAPPORTAGE VAATPLANTEN	8
2.2.1 Beschermingskader	8
2.2.2 Waarnemingen	8
2.2.3 Conclusies/aanbevelingen.....	9
2.3 RAPPORTAGE ZEEZOOGDIEREN (ZEEHONDEN)	10
2.3.1 Beschermingskader	10
2.3.2 Waarnemingen	10
2.3.3 Staat van instandhouding	10
2.3.4 Conclusies/aanbevelingen.....	10
2.4 RAPPORTAGE BROEDVOGELS	12
2.4.1 Beschermingskader	12
2.4.2 Waarnemingen	12
2.4.3 Nadere beoordeling broedgevallen	13
2.4.4 Staat van instandhouding	15
2.4.5 Conclusies aanbevelingen	15
BRONNEN	20

Hoofdstuk 1. Aanleiding

Realisatie Werelderfgoedcentrum Waddenzee

In de haven van Lauwersoog wordt een nieuwe ruimtelijke ontwikkeling voorzien in de vorm van de realisatie van een Werelderfgoedcentrum Waddenzee (hierna: WEC).

De ontwikkeling van dit centrum is in handen gegeven van de Stichting Werelderfgoedcentrum Waddenzee. De stichting is het gevolg van een initiatief van een aantal samenwerkingspartners (Provincie Groningen, Gemeente de Marne, Staatsbosbeheer, Zeehondencentrum Pieterburen en de Haven Lauwersoog). Dit consortium werkt samen aan de realisatie van een Werelderfgoedcentrum Waddenzee met als beoogde locatie Lauwersoog (Bron: www.werelderfgoedcentrum-waddenzee.nl)

Het WEC wordt een Science & Experience Centre waarin het Wad de hoofdrol speelt. Het gebouw zal onder andere onderdak bieden aan wisselende exposities over Werelderfgoed Waddenzee en de ontstaansgeschiedenis van het Waddengebied. Daarnaast komt er een panoramatoren met uitzicht over het Wad en dient het centrum als startpunt voor tal van excursies en expedities per fiets, boot of te voet in het gebied. Ook gaan kennisinstellingen onderzoek doen naar belangrijke vraagstukken in het Waddengebied en wordt er samengewerkt met andere waddencentra in Nederland, Duitsland en Denemarken (bron: Nieuwsbericht, gepubliceerd op: 19 maart 2018 gemeente De Marne).

De verwachting is dat het centrum in Lauwersoog in juni 2020 open gaat. Er wordt voorzien dat het WEC 150.000 bezoekers per jaar zal trekken, met een groeiomgankelijkheid van circa 10% tot 165.000 bezoekers.

Het gebouw zelf wordt een ontwerp van de Deense architect Dorte Mandrup. Ten tijde van dit rapport is nog geen definitief ontwerp bekend, maar een eerste voorbeeld is gepubliceerd.

Bestemmingsplan realisatie Werelderfgoedcentrum

Om de realisatie van het Werelderfgoedcentrum, inclusief het gebruik daarvan, mogelijk te maken dient het bestemmingsplan te worden aangepast. Hiertoe is de Gemeente De Marne bereid en heeft daarvoor ook al enige tijd geleden de eerste stappen gezet.

Het ontwerpbestemmingsplan heeft van 25 mei tot en met 5 juli 2018 ter inzage gelegen. Het plan is nog te raadplegen via de website ruimtelijkeplannen.nl.

Er zijn zienswijzen ingediend. Er wordt een reactienota opgesteld waarin deze zienswijzen worden afgewogen en beantwoord. Het bestemmingsplan wordt (samen met de reactienota) vervolgens na de zomer voor vaststelling aan de raad aangeboden.

Gevolgen voor beschermde natuurwaarden

Bij de voorbereiding van het bestemmingsplan zijn een tweetal onderzoeksrapporten gepubliceerd;

1. (Gebiedsbeschermingskader): Voortoets Ecologie Bestemmingsplan Waddenkwartier "Voortoets in het kader van de Wet natuurbescherming" ir. H.G. van der Aa, d.d. 13 februari 2018.
2. (Soortbeschermingskader): quick scan beschermde planten- en diersoorten werelderfgoedcentrum lauwersoog rapportnr. 2018.2884 april 2018, Bureau Mertens.

Uit de ecologische voortoets (Natura 2000) volgt de conclusie dat er met betrekking tot de gebiedsbescherming geen significantie negatieve gevolgen zijn te verwachten wanneer lichthinder wordt tegengegaan. Er is een regel in het bestemmingsplan opgenomen die lichtuitstraling verbiedt (artikel 10: het gebruik van gronden en bouwwerken voor verlichting zonder afscherming van lichtuitstraling over de Waddenzee en het Lauwersmeer is verboden). Een passende beoordeling wordt niet noodzakelijk geacht.

Daarnaast zal inzicht moeten komen of de realisatie (en gebruik) van het nieuwe centrum kan leiden tot overtreding van de verbodsbepalingen zoals deze zijn vastgelegd in hoofdstuk 3 van de Wet natuurbescherming (soortbeschermingsregime).

Opdracht

Door de Gemeente De Marne is aan het samenwerkingsverband Boerema & van den Brink B.V./Ecosensys gevraagd om een vervolgonderzoek uit te voeren naar enkele soortgroepen in het kader van het soortbeschermingskader.

Boerema & van den Brink B.V. alsmede Ecosensys zijn beiden bedrijven die in de nabijheid van Lauwersoog gevestigd zijn (Houwerzijl en Zuurdijk). De heer Jonge Poerink is een belangrijk deskundige op het gebied van vleermuisbescherming en monitort al jaren de migratie van vleermuizen langs de Waddenkust. Hij beschikt ook in Lauwersoog over een vaste datarecorder waar passages van vleermuizen worden vastgelegd.

Boerema & van den Brink B.V. is daarnaast betrokken bij een aantal gebiedsprojecten op de Waddenzee en beschikt over veel informatie en kennis over de natuurwaarden ter plaatse. Reeds in 2012 werd in het plangebied een onderzoek uitgevoerd op de betreffende locatie, ter voorbereiding van de sloop van de daar nog staande pand 'Nordshrimp'.

De door Bureau Mertens uitgevoerde quick scan soortbescherming (zie hierboven) is uitgevoerd in de winterperiode en is (o.a.) gebaseerd op een veldbezoek op 16 februari 2018. De onderzoekers hebben terecht geconcludeerd dat zij geen inzicht konden krijgen in het daadwerkelijk voorkomen van beschermde soorten in het plangebied en dat een vervolgonderzoek nodig was in de periode waarin deze soorten wel kunnen worden waargenomen. Het gaat dan met name om soorten die in de winterperiodes niet actief zijn of niet aanwezig zijn. Het gaat in deze situatie primair om vaatplanten, (broedende of nestelende) vogels en vleermuizen.

De opdracht van de Gemeente De Marne is om deze leemten in kennis zoveel als mogelijk op te vullen zodat definitieve besluitvorming kan plaatsvinden.

Conclusies/aanbevelingen quick scan

Het rapport van bureau Mertens (zie hierboven) komt tot de volgende samenvattende conclusies/aanbevelingen:

"Er is het voornemen voor de realisatie van een Werelderfgoedcentrum in de haven te Lauwersoog dat zal samen gaan met de sloop van opstallen en de herinrichting van dit gebied. Deze activiteit zou kunnen samen gaan met effecten op beschermde planten- en diersoorten. Op grond hiervan is een verkennend veldonderzoek uitgevoerd naar het voorkomen van beschermde soorten.

In verband met de aanwezigheid van algemene broedvogels is het van belang om groen te rooien en opstallen te slopen buiten het broedseizoen of op een manier te werken dat de vogels niet tot broeden komen (vogelverschrikkers gebruiken). Mogelijk foerageren er vleermuizen. Gedurende en na realisatie van de plannen kunnen deze soorten er blijven foerageren. Er kunnen daarnaast algemene nationaal beschermde grondgebonden zoogdieren en amfibieën aanwezig zijn. Voor deze algemene soorten bestaat een algemene vrijstelling in provincie Groningen.

Verder kan het de aanwezigheid van vermeldenswaardige planten op de dijken, vleermuizen (verblijfplaatsen, vlieg- en migratieroutes) en de gewone en grijze zeehond niet worden uitgesloten, effecten op deze soort(groep)en kunnen dan ook niet worden uitgesloten. Op grond hiervan is een gerichte veldinventarisatie van belang om eventuele effecten en maatregelen op een adequate manier in te kunnen schatten. Pas na afronding van deze inventarisatie kan worden bepaald of verbodsbepalingen van de Wet natuurbescherming worden overtreden en of ontheffing van de Wet natuurbescherming is vereist".

Kaders

De opdracht aan het samenwerkingsverband Boerema & van den Brink/Ecosensys is beperkt tot het invullen van bestaande kennisleemtes in relatie tot het soortbeschermingsregime (hoofdstuk 3 Wet natuurbescherming).

Het onderzoek en de vastlegging van de resultaten in deze rapportage is dan ook beperkt in haar reikwijdte.

Beperkte soorteninventarisatie.

Het onderzoek en de rapportage richt zich dus primair op het beschermingskader zoals dat is vastgelegd in Hoofdstuk 3 van de Wet natuurbescherming. En meer in het bijzonder de verbodsbepalingen zoals deze zijn geformuleerd in de artikelen 3.1, 3.5 en 3.10 Wnb.

In essentie gaat het om de vraag of de ontwikkelingen en activiteiten, die straks op grond van het (nieuwe) bestemmingsplan mogelijk worden gemaakt, kunnen leiden tot nadelige effecten voor de in de Wnb genoemde beschermde soorten. Dit, hetzij doordat deze soorten daadwerkelijk kunnen worden gedood of ontworteld, hetzij omdat door deze activiteiten verblijfplaatsen worden aangetast of vernietigd.

Plangebied

De opdracht strekt zich niet uit naar het doen van onderzoek ter plaatse van de parkeergarage. Dit omdat op dit moment geen plannen (meer) bestaan tot het zogenaamde 'optoppen' van deze parkeervoorziening. Derhalve is hier geen vervolgonderzoek uitgevoerd. Op het moment van dit onderzoek worden meerdere mogelijke parkeeroplossingen onderzocht. Zodra duidelijk is op welke manier het parkeren t.b.v. het WEC wordt geregeld, zal deze locatie (parkeergarage) nader worden onderzocht.

Voor het overige wordt verwezen naar de kaart van het plangebied zoals opgenomen in het rapport quick scan van bureau Mertens (figuur 1, pagina 2).

Er zal na het vaststellen van het bestemmingsplan ook nog een omgevingswetprocedure doorlopen moeten worden voor de (bouw en aanleg) van de voorzieningen en het gebouw. Omdat nog niet volledig bekend is hoe het gebouw er uit zal komen te zien en zeker nog geen zicht is op de wijze van bouw en aanleg (in relatie tot geluid/verlichting/menselijke aanwezigheid etc), beperkt deze toets zich slechts tot het bepalen welke (beschermde) soorten op of nabij de planlocatie door mogelijke aanleg en bouwwerkzaamheden kunnen worden aangetast.

Geen toets gebiedsbescherming/plantoets artikel 2.7 lid1 Wnb

Het onderzoek strekt zich niet uit naar de verplichting die voortvloeit uit artikel 2.7 lid 1 van de Wnb. In paragraaf 4.8 van het bestemmingsplan (Ecologie) is aangegeven dat er geen significante effecten zijn te verwachten op de instandhoudingsdoelen van de Natura 2000-gebieden Lauwersmeer of Waddenzee wanneer voldoende maatregelen worden genomen om lichtuitstraling te beperken. Een passende beoordeling wordt niet nodig geacht.

Desondanks hebben schrijvers van dit (deel)rapport het verstandig gevonden om voor een enkel element toch aanbevelingen te doen in relatie tot gebiedsbescherming. Zie hiervoor met name de conclusies en aanbevelingen bij broedvogels.

Deelrapportages

Omdat de opdracht ook betrekking heeft op het onderzoeken naar het voorkomen van vleermuizen (zowel verblijfplaatsen als gevolgen voor migrerende vleermuizen), is er voor gekozen om te werken met twee deelrapportages.

De eerste deelrapportage (onderhavig rapport) heeft betrekking op de uitgevoerde inventarisatie en beoordeling van het (voorkomen van) broedende vogels, vaatplanten en zeehonden.

De tweede deelrapportage wordt later in het jaar uitgebracht. Dit omdat voor een goede en verantwoorde verkenning naar het voorkomen van vleermuizen gewerkt wordt conform het zogenaamde Vleermuisprotocol. Pas na afronding van alle inventarisatierondes en monitoring gedurende de migratieperiode zal over dit deel van het onderzoek rapportage aan opdrachtgever worden uitgebracht.

Plangebied

Het plangebied van het Werelderfgoedcentrum te Lauwersoog omvat het westelijk deel van het gebied rond de straat "Haven". Het gebied rond de Haven bestaat uit diverse opstallen; o.a. restaurants, bestrating, dijken en bedrijven. Aan de noordzijde van het plangebied is open water te vinden in de vorm van de havenbekkens. Deze havens monden uit in de Waddenzee (Natura 2000-gebied). Het plan voor dit gebied bestaat uit de realisatie van een Werelderfgoedcentrum met diverse voorzieningen die gericht zijn op het beter toegankelijk maken van dit gebied om de Waddenzee en Lauwersoog te programmeren. Als gevolg hiervan worden opstallen gesloopt, omgevormd, komt er nieuwbouw en wordt het gebied beter toegankelijk gemaakt.

Voor zover nu bekend wordt er geen afname in het havenoppervlak (open water) voorzien als gevolg van de plannen.

Hoofdstuk 2. Rapportage (soortbescherming)

2.1 Bezoekmomenten

Ten behoeve van de opdracht is het plangebied diverse malen bezocht.

- 13 mei 2018 (D.B. van den Brink, M.Sc): flora, (broed)vogels en overigen
- 15 mei 2018 (D.B. van den Brink, M.Sc): dakbezoek gebouw havendienst
- 23 mei 2018 (U.Dolap): (broed)vogels en vleermuizen
- 3 juli 2018 ochtend (D.B. van den Brink, M.Sc): (broed)vogels
- 3 juli 2018 avond (U.Dolap): (broed)vogels en vleermuizen
- 15 juli 2018 (D.B. van den Brink, M.Sc): (broed)vogels

2.2 Rapportage vaatplanten

Uit de quick scan¹; "Het plangebied is verhard (bebouwing en bestrating) en bestaat verder uit de dijklichamen met plaatselijk een kruidachtige vegetatie. Planten die beschermd worden door de Wet natuurbescherming komen alleen voor in specifieke natuurlijke ecotopen. De dijklichamen en het buitendijks deel kent specifieke ecotopen waarin vermeldenswaardige soorten in kunnen voorkomen zoals bijvoorbeeld lamsoor, zeewinde, zeeraket en slanke mantelanjier. Deze dijk blijft behouden maar het beheer wordt mogelijk anders. Gedurende het verkennend veldonderzoek zijn geen beschermde plantensoorten of andere vermeldenswaardige plantensoorten vastgesteld omdat in februari de planten niet vegetatief zijn".

2.2.1 Beschermingskader

Artikel 3.5 lid 5: Het is verboden planten van soorten, genoemd in bijlage IV, onderdeel b, bij de Habitatrichtlijn of bijlage I bij het Verdrag van Bern, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te onwortelen of te vernielen.

Artikel 3.10 lid 1: Onverminderd artikel 3.5, eerste, vierde en vijfde lid, is het verboden: c. vaatplanten van de soorten, genoemd in de bijlage, onderdeel B, bij deze wet, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te onwortelen of te vernielen.

2.2.2 Waarnemingen

Op 14 mei 2018 is beoordeeld in hoeverre op het talud soorten voorkomen die zijn beschermd op grond van de Wet natuurbescherming.

Omdat het gehele talud (en deels ook het overige deel van het plangebied) verhard is, blijft de opname beperkt tot waarneming van soorten die zich tussen de voegen van de verharding hebben gevestigd (zie voorbeeld figuur 1).

Het deel van het plangebied waar nu het zogenaamde 'Waddenkwartier' is gevestigd is niet gedetailleerd onderzocht. Hier is sprake van een grasvegetatie, afgewisseld met enkele struikvegetaties die intensief wordt belopen en gemaaid. Hier zijn geen planten aangetroffen die zijn beschermd op grond van de Wnb. Ook is de situatie ter plaatse zodanig dat hier geen

Figuur 1 Vegetatie taluds

¹ Bureau Mertens rapportnr. 2018.2884, april 2018

beschermde plantensoorten worden verwacht.

Er is tot aan de hoogwaterlijn geïnventariseerd. Onder de hoogwaterlijn is sprake van een vaste vegetatie van hoofdzakelijk blaaswier (*Fucus Vesiculosus*), figuur 2.

Figuur 2 waterlijn taluds

Tijdens de inventarisatie zijn algemeen voorkomende soorten aangetroffen. Naast een algemene soort als wikke worden op het talud (in de voegen) met name zoutminnende soorten als zeealsem, schorrekruid, engels gras, melkkruid, deens lepelblad, engels slijkgras aangetroffen.

Het zijn allen soorten die langs de gehele waddenkust voorkomen, soms massaal, soms individueel. Zowel op de dijktaaluds of ook op kwelders en hoger gelegen delen. Door de dynamiek van de waddennatuur verspreiden deze soorten zich relatief makkelijk en vrijwel overal langs de kusten vinden deze soorten ook tussen de basaltstenen en zelfs in asfaltscheuren een plekje.

2.2.3 Conclusies/aanbevelingen

Conclusies

Geen van de aangetroffen planten vallen onder het beschermingsregime zoals is vastgelegd in artikel 3.5 lid 5² respectievelijk artikel 3.10 Wnb³.

Indien de realisatie van het WEC (en het gebruik daarvan) leidt tot opzettelijk (of onopzettelijk) vernielen of ontwortelen van deze planten is er geen sprake van een overtreding van de verbodsartikelen soortbescherming.

Wel zijn de soorten zeealsem, engels gras en melkkruid als 'kwetsbaar' opgenomen op de (Nederlandse) rode lijst van vaatplanten (<http://minez.nederlandsesoorten.nl/content/rode-lijsten>). Het is echter de vraag in hoeverre de locatie waar de planten worden aangetroffen (voegen tussen stenen) zijn te beschouwen als optimale verblijfplaats. Gedurende de droge periode in het voorjaar/zomer van 2018 bleek bij een latere opname dat soorten als melkkruid en ook engels gras op de eerdere vindlocaties niet of nauwelijks tot wasdom zijn gekomen. Er zal door de realisatie van het WEC mogelijk een deel van de groeilocaties verdwijnen. Het gaat echter om locaties die voor de soorten suboptimaal zijn. Deze locaties zijn ook niet van belang voor het voortbestaan van genoemde rode lijstsoorten.

Aanbevelingen vaatplanten

De conclusies geven geen redenen om voor vaatplanten aanbevelingen op te nemen.

² Planten van soorten, genoemd in bijlage IV, onderdeel b, bij de Habitatrichtlijn of bijlage I bij het Verdrag van Bern

³ Bijlage, onderdeel B, bij de Wet natuurbescherming (nationaal beschermde soorten)

2.3 Rapportage zeezoogdieren (zeehonden)

Uit de quick scan⁴; "Gewone en in mindere mate grijze zeehond wordt veelvuldig waargenomen direct rond het plangebied van het Werelderfgoedcentrum. Doorgaans worden deze zoogdieren zwemmend waargenomen maar het is niet uitgesloten dat de dieren ook rusten op de dijk (bijvoorbeeld 's nachts). Deze verblijfplaatsen kunnen verloren gaan bij de aanleg en gebruik van het Werelderfgoedcentrum als gevolg verstoring; de dijk en buitendijks gebied blijft behouden in de huidige staat".

2.3.1 Beschermingskader

Zowel de gewone als grijze zeehond vallen onder het beschermingsregime van artikel 3.10 van de Wnb en zijn als nationaal beschermde soorten benoemd in de bijlage, onderdeel A bij de Wet.

Artikel 3.10 Wnb

1. Onverminderd artikel 3.5, eerste, vierde en vijfde lid, is het verboden:

- a. in het wild levende zoogdieren, <...> van de soorten, genoemd in de bijlage, onderdeel A, bij deze wet, opzettelijk te doden of te vangen;
- b. de vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld in onderdeel a opzettelijk te beschadigen of te vernielen.

2.3.2 Waarnemingen

Tijdens de onderzoeksronde zijn geen waarnemingen gedaan van zeehonden in of nabij het plangebied. Uit eigen waarnemingen (med V.d. Brink) is wel vastgesteld dat met name de gewone zeehond regelmatig de havens bezoekt. Dit vindt vooral plaats in de perioden dat er weinig menselijke activiteit is in de havens (buiten het toeristenseizoen/stille dagen). Daarbij gaat het om enkele individuen en niet om groepen.

2.3.3 Staat van instandhouding

Zowel de gewone als grijze zeehond worden in de huidige situatie niet bedreigd in hun gunstige staat van instandhouding. Er is ook geen aanleiding dat de wijziging van het bestemmingsplan en de (als gevolg daarvan) de realisatie en gebruik van het WEC, ook naar de toekomst beoordeeld, kan leiden tot negatieve gevolgen voor de gunstige staat van instandhouding van deze soorten.

2.3.4 Conclusies/aanbevelingen

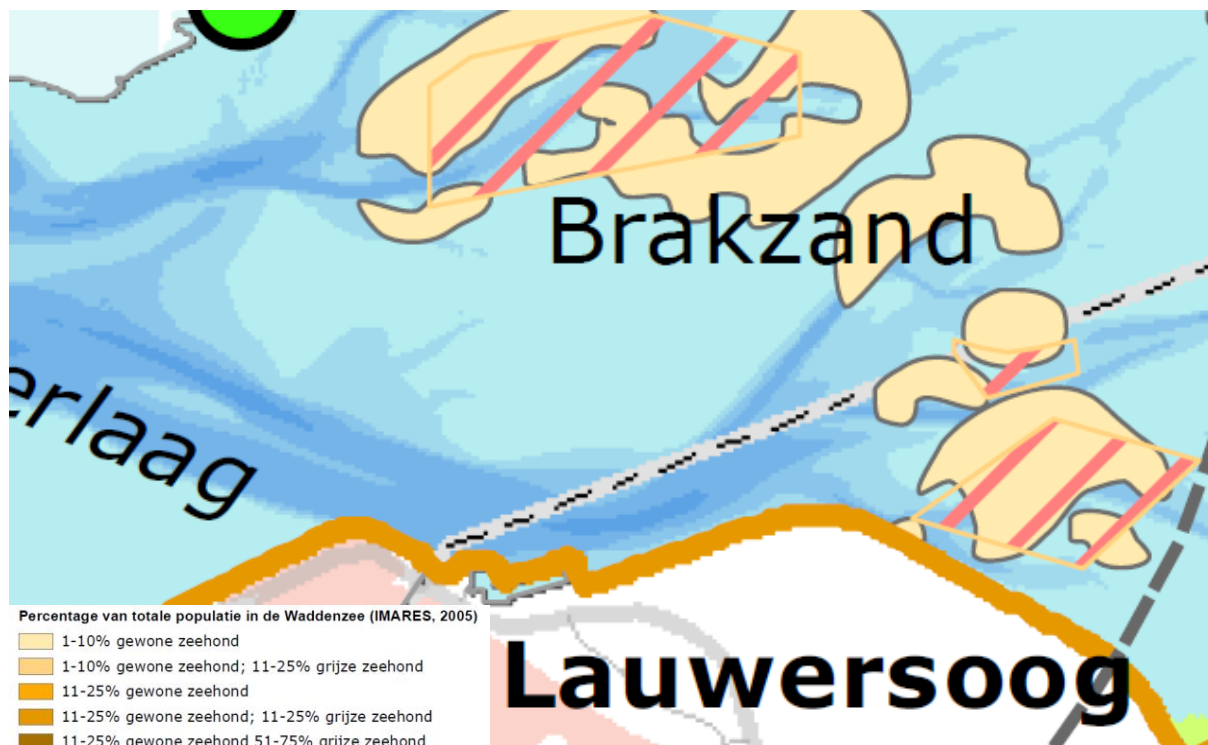
Conclusies

In de quick scan⁵ wordt niet uitgesloten dat zeehonden (bijvoorbeeld 's-nachts) op de dijk komen om te rusten. Dit wordt echter door de schrijvers van onderhavig rapport onwaarschijnlijk geacht. Althans niet dat het gaat om meer dan een incidenteel en individueel geval.

Het dijktaalud binnen het plangebied is steil en onaantrekkelijk voor zeehonden om hier te rusten. Het wordt uitgesloten geacht dat de dijktaaluds in en nabij het plangebied op enige wijze kunnen dienen als een vaste voortplantingsplaats of rustplaats van gewone of grijze zeehond.

⁴ Bureau Mertens rapportnr. 2018.2884, april 2018

⁵ Bureau Mertens rapportnr. 2018.2884, april 2018

Figuur 3 beelduitsnede kaartbeeld Beheerplan N2000 Waddenzee ligplaatsen zeehonden

Bekende vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van zeehonden zijn verderop gelegen op de zandbanken in de Waddenzee. Zie hiervoor (o.a.) de kaarten die zijn gevoegd bij het Beheerplan Natura 2000-Waddenzee. De meest nabijgelegen vaste voortplantings-/rustplaats voor zeehonden is het brakzand gebied (uitsnede kaartbijlage Natura 2000 Waddenzee; zeehondenligplaatsen: figuur 3). De zandbanken van Brakzand worden met name gebruikt door de gewone zeehond. De afstand tussen de rust- of voortplantingsplaatsen op het Brakzand en het plangebied is zo groot dat een kans op opzettelijke beschadiging, vernieling of verstoring van deze verblijfplaatsen kan worden uitgesloten.

Het plan is niet gericht om het opzettelijk doden of vangen van zeehonden mogelijk te maken. Overtreding van dit verbodsartikel is dan ook niet aan de orde. Ook is er geen sprake dat, als gevolg van de plannen, vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van zeehonden opzettelijk zullen worden beschadigd of vernield.

Wel kan in de toekomst in de haven een grotere verstoring worden verwacht als gevolg van de (verwachte) toename van het aantal bezoekers aan het havengebied. Dit kan mogelijk tot gevolg hebben dat minder zeehonden de haven (tijdelijk) zullen bezoeken en er minder waarnemingen zullen zijn. Op grond van de voortoets mag worden aangenomen dat dit geen gevolgen zal hebben op de gunstige staat van instandhouding (Zie ook: ecologische voortoets, paragraaf 5.3.2. Effecten op zeehonden).

Aanbeveling Zeezoogdieren

Er zijn geen redenen om te verwachten dat de realisatie en gebruik van het WEC gevolgen kan hebben voor de gunstige staat van instandhouding van grijze of gewone zeehond. In het bestemmingsplan zijn reeds voorwaarden opgenomen om lichtuitstraling richting Natura 2000-gebied Waddenzee en de verderop gelegen rustplaatsen te voorkomen. Verdere aanbevelingen om verstoring te voorkomen lijken niet aan de orde.

2.4 Rapportage Broedvogels

Uit de quick scan⁶; "Gedurende het verkennend veldonderzoek op vrijdag 16 februari 2018 zijn geschikte (potentiële) nestlocaties aangetroffen voor vogels met vaste rust- en verblijfplaatsen. Voor huismus en gierzwaluw zijn de opstallen in het gebied van het Werelderfgoedcentrum volledig ongeschikt. In het groen, en op de platte daken kunnen algemene broedvogels broeden zoals roodborst, merel, kokmeeuw en zilvermeeuw. Gedurende het veldonderzoek op vrijdag 16 februari 2018 zijn merel en kok- en zilvermeeuw vastgesteld. In verband met de aanwezigheid van algemene broedvogels is het noodzakelijk om groen te rooien en opstallen te slopen buiten het broedseizoen of op een manier te werken dat de vogels niet tot broeden komen (vogelverschrikkers gebruiken). Op deze manier kan worden voorkomen dat verbodsbepalingen van de Wet natuurbescherming worden overtreden".

Uitbreiding onderzoek:

Voor dit vervolgonderzoek is door ons geadviseerd om het onderzoek naar broedvogels niet te beperken tot de verwachte 'algemene' broedvogels. Mede omdat op voorhand, gebaseerd op kennis van het plangebied en de ruime omgeving, ook andere soorten kunnen worden verwacht. Te denken aan huiszwaluw, boerenzwaluw, gierzwaluw, huismus, zwarte roodstaart, scholekster en meeuw- en sternachtigen.

2.4.1 Beschermingskader

Alle van nature in Nederland in het wild levende vogelsoorten zijn beschermd op grond van artikel 3.1 Wet natuurbescherming

Artikel 3.1

1. Het is verboden opzettelijk van nature in Nederland in het wild levende vogels van soorten als bedoeld in artikel 1 van de Vogelrichtlijn te doden of te vangen.
2. Het is verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van vogels als bedoeld in het eerste lid te vernielen of te beschadigen, of nesten van vogels weg te nemen.
3. Het is verboden eieren van vogels als bedoeld in het eerste lid te rapen en deze onder zich te hebben.
4. Het is verboden vogels als bedoeld in het eerste lid opzettelijk te storen.
5. Het verbod, bedoeld in het vierde lid, is niet van toepassing indien de storing niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort.

2.4.2 Waarnemingen

Ons is bekend dat de gebouwen die voor de inrichting van het waddenkwartier in het plangebied stonden gebruikt werden door de huiszwaluw (waarnemingen Van den Brink 2012). Echter bij de uitgevoerde rondes in 2018 is niet waargenomen dat de huiszwaluw nog broedlocaties heeft in of nabij het plangebied.

Tijdens de eerste inventarisatieronde (13 mei 2018) werden de volgende waarnemingen gedaan die duiden op een broedende of nestelende vogels:

- Merel (vrouwelijk). wegvliegend uit bosschage middendeel Waddenkwartier
- Zwarte roodstaart (mannelijk). zingend, afwisselend in de zendmast en op dak gebouw KNRM
- Visdief. Circa 10 exemplaren op dak van het gebouw Havendienst. Afwisselend aanvliegen met voedsel en rustend op dakrand (zie ook waarneming schriklinten op dak, hieronder).
- Kokmeeuw. Circa 6 broedend op de dwarsspanten van de meerpalen Veerhaven

Figuur 4 broedende kokmeeuwen

⁶ Bureau Mertens rapportnr. 2018.2884, april 2018

(tussen plangebied en locatie parkeergarage), zie figuur 4.

Verder werden in het plangebied een rustende scholekster aangetroffen en enkele foeragerende steenlopers (langs waterlijn). Tevens rustende of vliegende zilvermeeuwen en kokmeeuwen.

De tweede inventarisatieronde (23 mei 2018) leverde de volgende waarnemingen op:

- Witte kwikstaart (zingend op dak gebouw visafslag), gelegen aan de oostzijde van het plangebied)
- Twee zwarte roodstaart, in en uitvliegend dak gebouw visafslag.
- Visdief (11 vogels) boven en op het gebouw Havendienst

Verder werden in het plangebied waarnemingen gedaan van scholekster (2), zilvermeeuw (1), kokmeeuw (4), kleine mantelmeeuw (3). Het gaat hier om waarnemingen van rustende of foeragerende vogels die geen nestindicerend gedrag vertoonden.

De derde inventarisatieronde vond plaats op 3 juli 2018. In de ochtend door D.B. van den Brink. Tijdens dit bezoek werden de volgende waarnemingen gedaan (alleen vogels met nestindicerend gedrag)

- Visdief. (minimaal 25 vogels) boven en op het gebouw Havendienst
- Zwarte roodstaart (mannelijk). zingend in zendmast.

In de avond op dezelfde dag werden in het plangebied door een andere waarnemer (U.Dolap) de volgende waarnemingen gedaan;

- Visdief (24 vogels) boven en op het gebouw Havendienst

Verder werden in het plangebied waarnemingen gedaan van kokmeeuw (9), kleine mantelmeeuw (1), zwarte kraai (1). Het gaat hier om waarnemingen van rustende of foeragerende vogels die geen nestindicerend gedrag vertoonden.

Op 15 juli 2018 is nogmaals een bezoek gebracht aan het plangebied. Ook toen zijn waarnemingen gedaan van visdieven die er op duiden dat er jongen zijn (voerend). Omdat juist op deze ochtend ook in het Waddenkwartier een markt of een braderie werd georganiseerd en daardoor al veel verstoring plaatsvond, is er vanaf gezien om langdurig waarnemingen te doen.

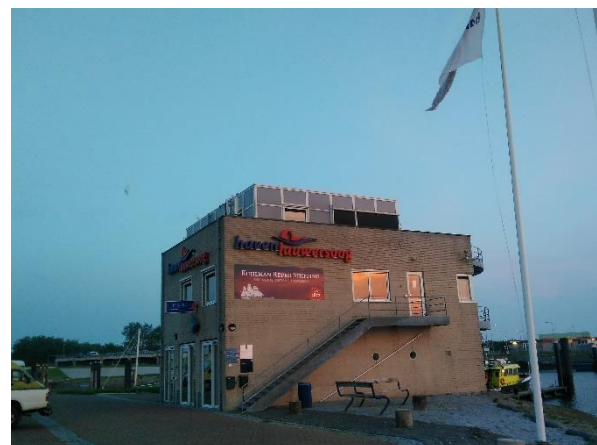
2.4.3 Nadere beoordeling broedgevallen

2.4.3.1 Visdief

Tijdens het eerste inventarisatiebezoek (13 mei) viel het op dat op het dak van het gebouw van de havendienst schriklinten waren aangebracht. Kennelijk tot doel om vogels te weren van het dak. Dit had weinig effect gezien het gedrag van de aanwezige visdiefjes die tussen de schriklinten neerstreken en ook op de dakrand bleven zitten.

Naar aanleiding van de waarnemingen op 13 mei is in afspraak met de Havendienst het dak van het gebouw (zie figuur 5 voor foto gebouw) bezocht. Dit om na te gaan of de waargenomen visdieven

al daadwerkelijk tot nestelen of broeden waren gekomen. Tijdens dit bezoek bleek dat er nog geen nesten of eieren op het dak konden worden aangetroffen. Bijzonder was dat ten tijde van het dakbezoek de eerder waargenomen schriklinten waren verwijderd. Navraag bij de dienstdoende medewerker van de Havendienst maakte niet duidelijk wie de schriklinten had aangebracht. Wel werd aangegeven dat de linten waren verwijderd omdat deze kennelijk geen effect hadden (zie met betrekking tot het aanbrengen van schriklinten en werende maatregelen ook het opgenomen aandachtspunt op pagina 18).

Figuur 5 Gebouw havendienst Lauwersoog

Los van incidentele winterwaarnemingen verschijnen visdieven vanaf eind maart in Nederland. De meeste voorjaarstrek vindt plaats tussen half april en eind mei. In kustgebieden broeden visdieven pas vanaf midden mei (website Sovon en SOVON 2018). Vanaf begin juli trekken weer groepen zuidwaarts. Visdieven kunnen echter heel lang doorgaan met herlegsels, soms tot laat in augustus.

Dat de op 13 mei waargenomen visdieven inderdaad op dat moment nog niet aan het broeden waren blijkt ook uit latere waarnemingen. Tijdens volgende waarnemingsbezoeken in en nabij het plangebied bleek dat het aantal waargenomen visdieven door de tijd steeds toenam. Het gaat daarbij om vogels die duidelijk gedrag vertoonden in relatie tot nestelvorming en grootbrengen kuikens (aandragen voedsel en verdedigingsgedrag) op en boven het dak van het havengebouw.

Tijdens de inventarisatierondes op 3 juli bleek dat het aantal visdieven flink was toegenomen. Aanvliegende visdieven hebben veelal prooi in de snavel die zij naar het dak transporteren. Tevens gedragen ze zich veel territorialer dan bij eerdere waarnemingen. Elke keer dat er kokmeeuwen langsvlogen, vlogen de visdieffjes alarmerend op (voorbeeld figuur 6). Bij de eerste waarneming reageerden de visdieven massaal op een bij het gebouw lopende hond. Tijdens deze alarmering werden er minimaal 25 vliegende vogels geteld. Gekoppeld aan de waarneming in de avond van 24 opvliegende vogels kan worden vastgesteld dat op het dak van het Havengebouw minimaal 12 paartjes nestelen.

Figuur 6 gealarmeerde visdieven boven dak havendienst

Er is uiteindelijk vanaf gezien om nog een keer op het dak te gaan kijken om de nesten daadwerkelijk te tellen. Dit om risico van verstoring en mogelijke hervestiging te voorkomen. Gezien de waarnemingen en de informatie die werd verkregen van de medewerkers van de Havendienst, alsmede de waarnemingen van andere vogelaars en Staatsbosbeheer (zie ook volgende url <https://www.np-lauwersmeer.nl/vogel-maand-visdief/>) is voldoende zeker dat het hier gaat om een kolonie visdieven die reeds over een tijdspanne van meerdere jaren broeden op het dak van het Havengebouw.

Gezien de laatste waarnemingen moet er vanuit gegaan worden dat de kolonie minimaal uit 12 broedparen bestaat.

Geconcludeerd moet worden dat de beoogde wijziging van het bestemmingsplan en de daardoor mogelijk wordende ontwikkeling van het WEC tot gevolg heeft dat ook het gebouw van de havendienst zal worden gesaneerd. Uit informatie blijkt dat het gebouw al is verkocht en dat de sloop al in de winter van 2018/2019 wordt voorzien.

Dit houdt in dat hierdoor ook de op het gebouw aanwezige vaste nestellocatie van de kolonie visdieven wordt vernietigd.

2.4.3.2 Zwarte roodstaart

Uit de waarnemingen volgt dat er zeker een broedgeval van de zwarte roodstaart is te verwachten op of nabij het gebouw van de KNRM. Hoogstwaarschijnlijk broedt deze soort onder de dakbedekking van het gebouw.

Voor zover bekend blijft het gebouw van de KNRM in stand. Indien deze broedplaats niet wordt aangetast behoeft dit broedgeval geen verdere beoordeling.

2.4.3.3 Merel

Uit de waarnemingen volgt dat er een (mogelijk) nest was van de merel in één van de bosschages op het Waddenkwartier. Daar het nest van een merel geen jaarrond bescherming geniet behoeft deze waarneming geen verdere beoordeling. Uiteraard dient wel het zorgvuldigheidsbeginsel in acht te worden genomen. Indien in de komende jaren het Waddenkwartier wordt opgeruimd of gesaneerd

dan zal zeker in het broedseizoen zorgvuldig moeten worden gewerkt en dient verstoring, beschadiging of vernieling van in gebruik zijnde nesten te worden voorkomen.

2.4.3.4 Witte kwikstaart

Slechts één keer is een zingende witte kwikstaart waargenomen op het dak van de visafslag. Dit maakt het onzeker of hier ook daadwerkelijk sprake is geweest van een broedgeval. Ook hier geldt voor de komende periode de opmerkingen die ook zijn gemaakt bij 'merel'.

2.4.3.5 Kokmeeuw

De waargenomen broedgevallen van kokmeeuw betreffen waarnemingen net buiten het plangebied. Daar er geen aanleiding is om te verwachten dat de betreffende meerpalen ten behoeve van de beoogde ruimtelijke ontwikkelingen moeten worden verwijderd of aangepast, kan verdere beoordeling achterwege blijven. Bij de werkzaamheden zal uiteraard wel de nodige zorg moeten worden toegepast dat verstoring van op dat moment broedende of nestelende kokmeeuwen wordt voorkomen.

2.4.4 Staat van instandhouding

Alleen voor de visdief moet rekening worden gehouden met de vernietiging en het verlies van een vaste broedkolonie. Voor de overige aangetroffen broedende soorten blijven de broedlocaties in stand of zijn de nesten niet jaarrond beschermd.

De staat van instandhouding van de visdief (broedvogel) wordt door SOVON beoordeeld als zeer ongunstig (zie <https://www.sovon.nl/nl/soort/6150>)

Beoordeling Staat van Instandhouding

Populatie	Verspreiding	Leefgebied	Toekomst	Eindoordeel
zeer ongunstig	gunstig	matig ongunstig	matig ongunstig	zeer ongunstig

(Bron: www.sovon.nl)

Bovenstaande houdt in dat aantasting van een bestaande broedkolonie negatieve gevolgen kan hebben op de staat van instandhouding en derhalve ook niet zonder mitigerende maatregelen zal kunnen plaatsvinden.

2.4.5 Conclusies aanbevelingen

Uit de locatiebezoeken volgt dat het plangebied (of de directe omgeving) door verschillende vogelsoorten gebruikt wordt als broedlocatie.

Voor een deel gaat het om vogelsoorten die elk jaar een nieuw nest bouwen of zelfs een nieuw territorium kiezen.

In de regel geldt dat een nestplaats alleen wettelijke bescherming geniet gedurende de periode dat het nest daadwerkelijk wordt gebruikt om te broeden of de jongen groot te brengen. Als dus het nest na de periode van het broeden en grootbrengen van de jongen wordt vernield of weggehaald is er geen sprake van een overtreding van de verbodsbepalingen zoals vermeld in paragraaf 2.4.1.

Voor soorten die elk jaar terugkeren naar een vaste nestlocatie of zelfs hetzelfde nest kan deze locatie ook gedurende het gehele jaar beschouwd worden als 'beschermd'. Juridisch is dit echter een enigszins grijs gebied. Indien er sprake is van een jaarrond beschermde nestlocatie dan kan deze alleen worden aangetast als hiervoor door het bevoegd gezag (Gedeputeerde Staten van Groningen) een ontheffing is verleend. Het vernielen van de locatie van de broedkolonie kan ook worden opgevat als een opzettelijke verstoring die van invloed kan zijn op de staat van instandhouding van deze soort. Ontheffing kan alleen worden verleend indien op voorhand de zekerheid bestaat dat het vernielen van deze nestplaatsen geen gevolgen kan hebben voor de (gunstige) staat van instandhouding van de soort. In de regel verlenen GS alleen ontheffing als door initiatiefnemer voldoende (mitigerende) maatregelen zijn genomen om de nestplaats te ontzien of, indien dit niet mogelijk is, te voorzien in een geschikte (kwaliteit en omvang) nestplaats die de vogels kunnen gebruiken als 'alternatief' voor de te vernietigen nestplaats.

Nesten/broedlocaties die niet worden aangetast

Voor de waargenomen soorten 'witte kwikstaart', 'zwarte roodstaart' en 'kokmeeuw' wordt op basis van de nu bekende informatie aangenomen dat de nestlocaties in stand blijven. Voor zover bekend worden er geen veranderingen voorzien aan het gebouw van de KNRM en de gebouwen van de visafslag. De meerpalen van de veerboot (waar kokmeeuwen broeden) staan buiten het plangebied. Ook hier worden geen verandering van de nestplaatsen voorzien.

De beoogde realisatie van het WEC zal dan ook niet kunnen leiden tot het opzettelijk vernielen van de nestplaatsen van deze aangetroffen soorten.

Voor deze locaties geldt uiteraard wel de zorgplicht hetgeen inhoudt dat bij het uitvoeren van werken onnodige verstoring van de nestplaatsen moet worden voorkomen.

Nesten/broedlocaties in het plangebied

Merel

Er is op de planlocatie met vrij grote zekerheid vastgesteld dat hier in het voorjaar 2018 sprake was van een broedgeval van de merel. Ook kan niet worden uitgesloten dat in andere jaren meer algemene soorten in het plangebied tot broeden komen.

Mocht worden voorzien dat het slopen van de huidige opstallen, het bouwrijp maken en de bouw van het WEC met alle bijkomende werkzaamheden plaatsvinden in een broedseizoen dan wordt verwezen naar de aanbevelingen in de quick scan van bureau Mertens (paragraaf 4.4); *"In verband met de aanwezigheid van algemene broedvogels is het noodzakelijk om groen te rooien en opstallen te slopen buiten het broedseizoen of op een manier te werken dat de vogels niet tot broeden komen (vogelverschrikkers gebruiken). Op deze manier kan worden voorkomen dat verbodsbepalingen van de Wet natuurbescherming worden overtreden"*.

Op plaatsen waar broedende vogels kunnen worden verwacht, worden de werkzaamheden in beginsel uitgevoerd buiten de kwetsbare perioden van deze soorten. Dit houdt in:

- De werkzaamheden vinden plaats buiten het broedseizoen van vogels (15 maart - 15 juli) tenzij door onderzoek is vastgesteld dat zich op het terrein geen broedende vogels bevinden;
- Als het niet mogelijk is om buiten het broedseizoen te werken, worden schadebeperkende maatregelen toegepast. Men kan ervoor kiezen het werkgebied tijdelijk ongeschikt te maken voor broedvogels. Hiervoor kunnen diverse maatregelen dienen. Dit kan overigens enkel in situaties waar broedvogels worden verwacht waarvan de nesten of broedplaatsen niet jaarrond bescherming genieten. Dergelijke maatregelen dienen namelijk uitsluitend het voorkómen van de vestiging, niet het bestrijden van al aanwezige (vogel)soorten.

Aanbeveling 1 broedvogels

Geadviseerd wordt om de als hierboven omschreven voorwaarden in het bestemmingsplan op te nemen.

Aanbeveling 2 broedvogels

Wanneer een aanvang wordt genomen met de (her)ontwikkeling van het plangebied, het slopen, rooien, bouwrijp maken van het gebied en de daadwerkelijke bouw van het WEC, deze activiteiten te laten begeleiden door een ecologisch deskundige. Dit om onnodige aantasting of verstoring van beschermde (vogel)soorten te voorkomen en zo nodig ter plaatse maatregelen te treffen.

Visdief

De waargenomen kolonie visdieven (minimaal 12 paartjes) op het dak van het gebouw van de havendienst betreft een nestplaats waar de vogels elk jaar naar terugkeren. De nestplaats is ook van belang voor het behoud van de staat van instandhouding van de soort, mede gezien de ongunstige staat waarin de soort verkeert.

Relatie met instandhoudingsdoel Natura 2000-gebied Waddenzee

Hoewel dit rapport alleen gericht is op het invullen van de kennisleemten rondom de soortbescherming wordt het toch van belang geacht om een aanbeveling te doen in relatie tot gebiedsbescherming. De aangetroffen kolonie visdieven geeft daartoe aanleiding. Voor het Natura 2000-gebied Waddenzee is in het aanwijzingsbesluit ook een instandhoudingsdoel opgenomen voor de visdief (als broedvogel).

Het aanwijzingsdoel is het behoud van de omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 5.300 paren.

Op de website van SOVON (<https://www.sovon.nl/nl/gebieden>) wordt voor elk Natura 2000-gebied bijgehouden wat de status, aantallen en trends van vogels in deze gebieden is. Deze cijfers zijn ontleend aan de Meetnetten Broedvogels, Watervogels en Slaapplaatsen, die door Sovon Vogelonderzoek Nederland in het kader van het Netwerk Ecologische Monitoring worden georganiseerd.

Voor de visdief in de Waddenzee blijkt dat het instandhoudingsdoel al over een langere periode niet wordt gehaald (zie figuur 7). Er is over de laatste vijf jaar sprake van een onzekere trend.

Beheerplan Natura 2000 Waddenzee

Ook in het Beheerplan Natura 2000-Waddenzee, wordt nadrukkelijk ingegaan op het beschermen en behouden van de bestaande broedlocaties van sternachtigen zoals noordse stern en visdief.

Hieronder enkele voor deze casus relevante tekstdelen uit het Beheerplan Natura 2000 Waddenzee:

"Onvoldoende kwaliteit van broedlocaties met nabij gelegen foerageergebied door rustverstoring, predatie en vervuiling is een belangrijke factor die negatief inwerkt

op het broedsucces van kustbroeders, zoals sterns en steltlopers. <...>. Met name de kluit, visdief en noordse stern hebben langs de vastelandskust last van predatie door de vos".

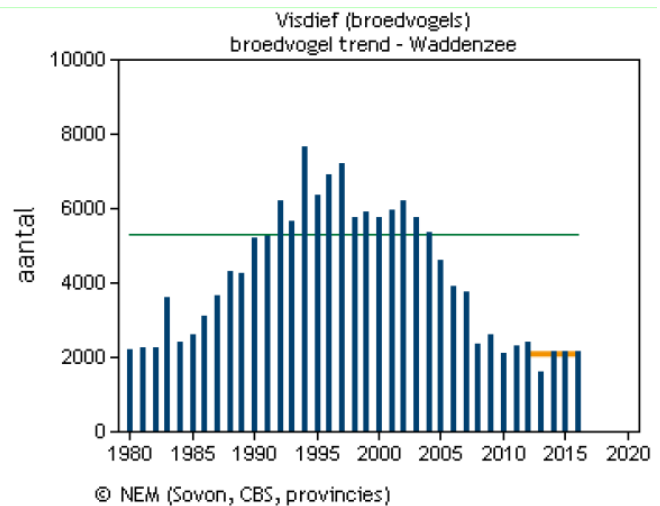
"Het standhouden en beschermen van de huidige broedlocaties voor alle soorten blijft van belang en wordt voortgezet of geïntensiveerd, <...> Niet alleen op de kwelders, Waddeneilanden en hoge zandplaten, maar ook op locaties grenzend aan het Natura 2000-gebied".

"Handhaven of verbeteren van veiligheid en rust op bestaande broedkolonies van sterns blijft noodzakelijk. De gebieden waar zich in het voorjaar sterns zouden kunnen vestigen, dienen tijdig te worden beschermd. Dit geldt ook voor de broedgelegenheid op (deels geschikte) bedrijfsterreinen langs de Waddenzee, zoals bij Delfzijl en de Eemshaven, waarbij een duurzame oplossing gewenst is".

Aanbeveling 3 broedvogels (visdief)

Aanbevolen wordt dan ook om zowel bij het vaststellen van het bestemmingsplan als bij de verdere ecologische beoordelingen rekening te houden met de aangetroffen kolonie visdieven. En de mogelijke effecten van het verlies van deze nestelplaats af te wegen ten opzichte van het instandhoudingsdoel Natura 2000-gebied Waddenzee.

Gezocht kan worden naar het opnemen van een 'natuurinclusief' ontwerp van het nieuwe gebouw of/en het binnen het project direct voorzien in een geschikte vervangende nestellocatie. Ook zal gezocht moeten worden naar het vastleggen van verplichtingen tot het treffen van maatregelen voor de (gebieds)bescherming van visdieven in het bestemmingsplan.

Figuur 7 trend broedvogel Visdief Natura 2000 Waddenzee

De groene lijn betreft het instandhoudingsdoel. De oranje lijn geeft het gemiddelde over de laatste vijf jaren

Aanbeveling 4 broedvogels (visdief)

Daarnaast wordt aanbevolen om met de huidige informatie en kennis reeds nu al in contact te treden met het bevoegd gezag (afdeling Landelijk Gebied en Water, Provincie Groningen). Naar verwachting zal voor het slopen van het gebouw van de Havendienst, en het als gevolg daarvan verloren gaan van de locatie van de broedkolonie een vergunningplicht gelden als bedoeld in artikel 2.7 lid 2 Wet natuurbescherming. Ook kan in overleg met het bevoegd gezag worden bepaald of ook ontheffing, als bedoeld in artikel 3.8 Wnb, moet worden aangevraagd voor het opzettelijk vernielen of verstoren van de broedlocatie.

Indien er sprake is van vergunningplicht zullen Gedeputeerde Staten alleen vergunning verlenen indien wordt voorzien in een vervangende nestelplaats. Een dergelijke nestelplaats dient dan minimaal ruimte te bieden aan 12 paartjes en ook zodanig te zijn vormgegeven dat visdieven hier graag tot broeden komen. Visdieven broeden graag op daken met grind omdat deze situatie overeenkomt met een 'natuurlijke' nestelplaats. Ze kiezen vooral voor platte daken van gebouwen direct bij water omdat zij daar foerageren. Groot voordeel van daken is dat de broedende vogels en de kuikens beschermd zijn tegen landpredatoren zoals honden, katten en vossen.

Aanbeveling 4 broedvogels (visdief)

Aanbevolen wordt dan ook om in ieder geval nu al te starten met het zoeken naar een vervangende locatie voor de kolonie. Het zou uiteraard passen als het nieuwe Werelderfgoedcentrum zelf op haar dak voorzieningen treft voor een visdiefkolonie. Is dat niet mogelijk dan zal gezocht moeten worden naar een plat dak in de omgeving welke ook geschikt te maken is als broedlocatie.

Hierbij tevens een ecologisch deskundige betrekken die bekend is met de eisen die de soort stelt aan de nestellocatie en de maatregelen die nodig zijn om predatie te voorkomen.

Zo kan bijvoorbeeld voorzien worden in de realisatie van een apart broedeiland. Hier zijn in (o.a.) de Eemshaven en Delfzijl goede ervaringen mee opgedaan.

“Door aanleg van het broedeiland worden deze conflicten opgelost en wordt tegelijkertijd voorzien in een duurzame broedgelegenheid voor deze vogels, op een plek die onbereikbaar is voor grondgebonden predatoren. De realisatie van het broedeiland zal als instandhoudingsmaatregel worden opgenomen in het beheerplan voor de Waddenzee. De aanleg van het broedeiland is noodzakelijk voor het duurzame behoud van de kolonies van noordse stern en visdief in het estuarium en daarmee ook voor realisatie van de instandhoudingsdoelen voor beide soorten”

(samengevat uit vergunning Nb-wet 1998 voor de aanleg, het gebruik en het onderhoud van een buitendijks aan te leggen broedeiland voor noordse sterns en visdieven, ter hoogte van Nieuwstad bij de Eemshaven (d.d. 19 juli 2016 kenmerk 2016-42648).

Extra aandachtspunt

Gebruik schriklinten op locatie broedkolonie visdieven

Aandachtspunt in dit verband is de kennelijke pogingen die in het voorjaar 2018 zijn genomen om broedgevallen van visdieven op het dak van het havengebouw te voorkomen. Er werden begin mei 2018 schriklinten op het dak waargenomen die kennelijk dat doel hadden. Echter daar het hier gaat om een bestaande kolonie en deze locatie reeds over meerdere jaren wordt gebruikt, is het treffen van maatregelen (zonder ontheffing van de provincie Groningen) om de visdieven van het dak te weren of te verjagen mogelijk een overtreding van de verbodsartikelen zoals opgenomen in artikel 3.1 Wnb. Daar deze linten echter tijdig in het voorjaar 2018 zijn weggehaald is de nestelplaats alsnog zonder gevolgen in gebruik genomen door visdieven.

Bronnen

Ten behoeve van dit onderzoek geraadpleegde bronnen:

Websites:

www.ec.europa.eu/environment/nature
www.groningen.nl (kaarten EHS)
www.nederlandsesoorten.nl
www.waarneming.nl
www.sovon.nl
www.overheid.nl (geldende wet- en regelgeving)
www.ruimtelijkeplannen.nl
www.sovon.nl
www.natuurloket.nl
www.verspreidingsatlas.nl
<https://www.synbiosys.alterra.nl/natura2000/gebiedendatabase> (aanwijzingsbesluit Natura 2000-gebieden en kaarten)
<http://minez.nederlandsesoorten.nl/soorten>
www.bij12.nl
www.np-lauwersmeer.nl

Algemene (basis) documentatie:

Atlas van Nederlandse Broedvogels (Sovon)
Europese Natuur in Nederland (Soorten van de Habitatrichtlijn) (KNNV: 2004)
Veldgids Nederlandse Flora (KNNV: 2000)
Atlas van de Nederlandse vleermuizen (KNNV 1997)
Europese Natuur in Nederland (Soorten van de Habitatrichtlijn) (KNNV: 2004)
Vleermuisprotocol 2017;
Guidance document on the strict protection of animal species of Community interest under the Habitats Directive 92/43/EEC Final version, February 2007

Specifiek aangehaalde rapporten/documenten:

- quick scan beschermde planten- en diersoorten werelderfgoedcentrum lauwersoog rapportnr. 2018.2884 april 2018, Bureau Mertens.
- Voortoets Ecologie Bestemmingsplan Waddenkwartier "Voortoets in het kader van de Wet natuurbescherming" ir. H.G. van der Aa, d.d. 13 februari 2018.
- Aanwijzingsbesluit Natura 2000-gebied Lauwersmeer
- Verordening van Provinciale Staten van de provincie Groningen houdende regels ter bescherming van de natuur Verordening natuurbescherming provincie Groningen (Verordening natuurbescherming provincie Groningen)
- Natura 2000-Beheerplan Waddenzee
- Natura 2000-Beheerplan Lauwersmeer, DLG/SBB/RVO Maart 2016
- Onderzoek Flora- en faunawet naar mogelijk voorkomen van (verblijfplaatsen) vleermuizen t.b.v. sloop pand 'Nordshrimp' Lauwersoog. Project- en Adviesbureau Van den Brink Rapport: 2012.DMI.01qs-D, d.d. 21 oktober 2012
- Jan van der Winden (Jan van der Winden Ecology) & Joost van Bruggen (Sovon); Sovon-Nieuws jaargang 31 (2018) nr 2 Zwarte Stern en Visdief liefst begin juni tellen